

Kapellet på skäret i Iggöfjärden

Erik Wickberg

SOM ETT DEFORMERAT hästhuvud bryter kartbildens Kapellskär ut ur kusten och sträcker nosen rakt mot norr in i Iggöfjärden. Havet kluckar belåtet mot dess steniga strandlinje och i fjärdens lätta krusning hoppar och dansar reflexerna av oktobersolen, som frikostigt strör sitt guld över skäret, där lövträdens sprakande höstkrud här och där bildar glada färgfläckar i barrträdens mörka grönska. Det vilar något av upphöjt lugn och stillsam frid över detta lilla stycke land, dit människan numera blott tillfälligtvis tycks ha något ärende och i dessa dagar inte ens lockats av lingontuvomas röda överflöd. Övergivnet och ostört ruvar Kapellskär på sina minnen.

Men högst uppe på skärets hjässa skvallrar några mossiga stenanhopningar om vad som för sekler sedan gav skäret dess namn. Där lå en gång det lilla kapellet, dit skärgårdens folk samlades för gudstjänst, men den tiden, då prästen där mässade sitt Pater noster, ligger så långt tillbaka i tiden att t o m vår kyrkohistoria har förlorat det historiska greppet om denna plats. När den frejdade resenär-Abraham Hülphers i slutet av 1700-talet genomkorsade landskapet var kapellet blott en suddig tradition på folkets läppar och den enda mera påtagbara lilla vink, som historien ger om dess existens är en redovisning i kammararkivets gömmor över att Markus Andersson, Gustaf Wasas fogde i Gästrikland, år 1544 för kronans räkning konfiskerade en kalk om 12 lods vikt från det då ödelagda Ygö kapell.

Väl trodde sig Hülphers även kunna konstatera spår av en begravningsplats på skäret och traditionen förbinder också med kapellet en gammal stol från Säljemar, nu i Gävlemuseets samlingar, men i realiteten är jordmånen på platsen så stenbunden, att några begravingar där näppeligen kunnat ske och stolen typologiskt så sentida, att även den måste kopplas bort ur sammanhanget.

Det enda man därutöver med någon grad av visshet synes kunna fastslå är att kapellet måste ha tillhört medeltidens historia i det då

katolska Sverige. Kapellskär var då ännu en ö, skild från fastlandet av ett ganska brett sund. Det lilla templet från bygdens avskilda läge får väl anses tyda på att det uppförts till tjänst för kanske i främsta rummet de mera långväga ifrån kommande fiskare, som sannolikt redan då sommartid höll till i dessa farvatten.

Om kapellens ursprungliga utseende

eller om dess inredning vet man däremot praktiskt taget ingenting. På en skifteskarta av 1836 utmärkes platsen av en rektangel med texten *Stenfot efter ett gammalt capell* och på en karta från 1907 har lantmätaren antecknat ordet Kapellplatsen. Vid ungefär denna tidpunkt förvärvades Kapellskär av en gävlebo, som något år senare lät uppföra en villa på den vigda marken och därvid kapellet, att det numera svårigen torde vara möjligt att rumsterade om så pass bland lämningarna efter det medeltida där verkställa en vetenskaplig undersökning med någon utsikt till framgång.

Men det var som om ödet ville hämnas denna profanering av kyrkans vigda jord. Knappt 15 år senare måste villan säljas, varpå den revs och av den nye ägaren återuppsattes på Blåsåsen i Gävle, där den förvisso passade betydligt bättre in i miljön. Så blev Kapellskär åten en minnenas boning, där nu endast en prydnadsgran i vilsekommen högvuxenhet, en ful källargrop och resterna efter ett par husgrunder vittnar om människans försök att inkräkta på minnenas heliga mark.

Pupliserat i Gefle Dagblad den 6 oktober 1951.

Kapellskär

Foto: Elon Sandberg

[Hillebygden, Nr. 2, 1998]